

PAZIN U UTROBI SREDNJOVJEKOVNOG KAŠTELA OTKRIVEN DOSAD

Pronaden vanjski obodni zid feudalčeve rezidencije iz konca 12. stoljeća

NAPISAO I SNIMIO
 Mirjan RIMANIĆ

PAZIN - Tijekom istraživanja, koja pod vodstvom arheologa Josipa Višnjića provodi Hrvatski restauratorski zavod, u pazinskom je kaštelu otkriven zid koji je pripadao nekom starijem zdanju. U sklopu projekta Kulturspirit u kaštelu Pazin provode se arheološka sondiranja koja su, može se reći očekivano, objelodanila dio do sada nepoznate povijesti utvrde nad Pazinskom jamom.

Novi podaci o pazinskom kaštelu

- Ova su istraživanja zanimljiva sa znanstvenog aspekta jer su dala nove podatke o pazinskom kaštelu, o kojem se unatoč njegovoj velikoj važnosti malo zna, pogotovo o njegovom arhitektonskom razvoju, napominje Višnjić. Arheolozi su ispod podne obloge prostora uz sjeverni zid kaštela, u kojem se svojevremeno nalazio restoran, našli stare strukture, odnosno došli su do novih saznanja o arhitekturi kaštela.

- Pronaden je do sada nepoznati vanjski obodni zid feudalčeve rezidencije. Ono-

To je zapravo jedna od faza arhitektonskog razvoja utvrde, kaže Višnjić. Prema njegovom mišljenju radi se najvjerojatnije o zidu iz 12. ili 13. stoljeća, koji je kasnije porušen da bi se na njegovom mjestu u 16. stoljeću izgradila mlada, danas postojeći dio utvrde

ga što danas zovemo kaštelom. To je zapravo jedna od faza arhitektonskog razvoja utvrde, kaže Višnjić. Prema njegovom mišljenju radi se najvjerojatnije o zidu iz 13. stoljeća, koji je kasnije porušen da bi se na njegovom mjestu, u 16. stoljeću, izgradila mlada, danas postojeći dio utvrde. Uz to pronadene su tragovi brončanodobnog naselja koje se nekada nalazilo na ovom prostoru. Radi se o ulomcima keramičkih posuda, sličnim onima

koje je Višnjić pronašao 2011. koji dokazuju kako je na ovoj poziciji u prapovijesti funkcioniralo gradinsko naselje. Kasnije u ranom srednjem vijeku ovdje se razvilo nešto što se naziva kastrumom, a to je prema Višnjiću moglo biti nekakvo utvrđeno naselje iz kojeg se razvila utvrda. Do sada nepoznati zid proteže se u smjeru istok-zapad, a njegovi su ostaci na pojedinim mjestima visoki oko jednog metra, a drugim tek desetak centimetara.

Budući da su to samo sonde radi prikupljanja informacija za daljnje projekte, arheolozi će predložiti da se ovaj nalaz prezentira, ali konačna odluka ovisi o projektantima i tehničkim potrebama projekta Kulturspirit. Naime, u pod ovog dijela kaštela uvest će se puno novih instalacija, a prioritetno je očuvanje vidljivih struktura. Stoga će se obodni zid kaštela iz 13. stoljeća, propisno zaštićen geotekstilom, ponovo pod zemlju.

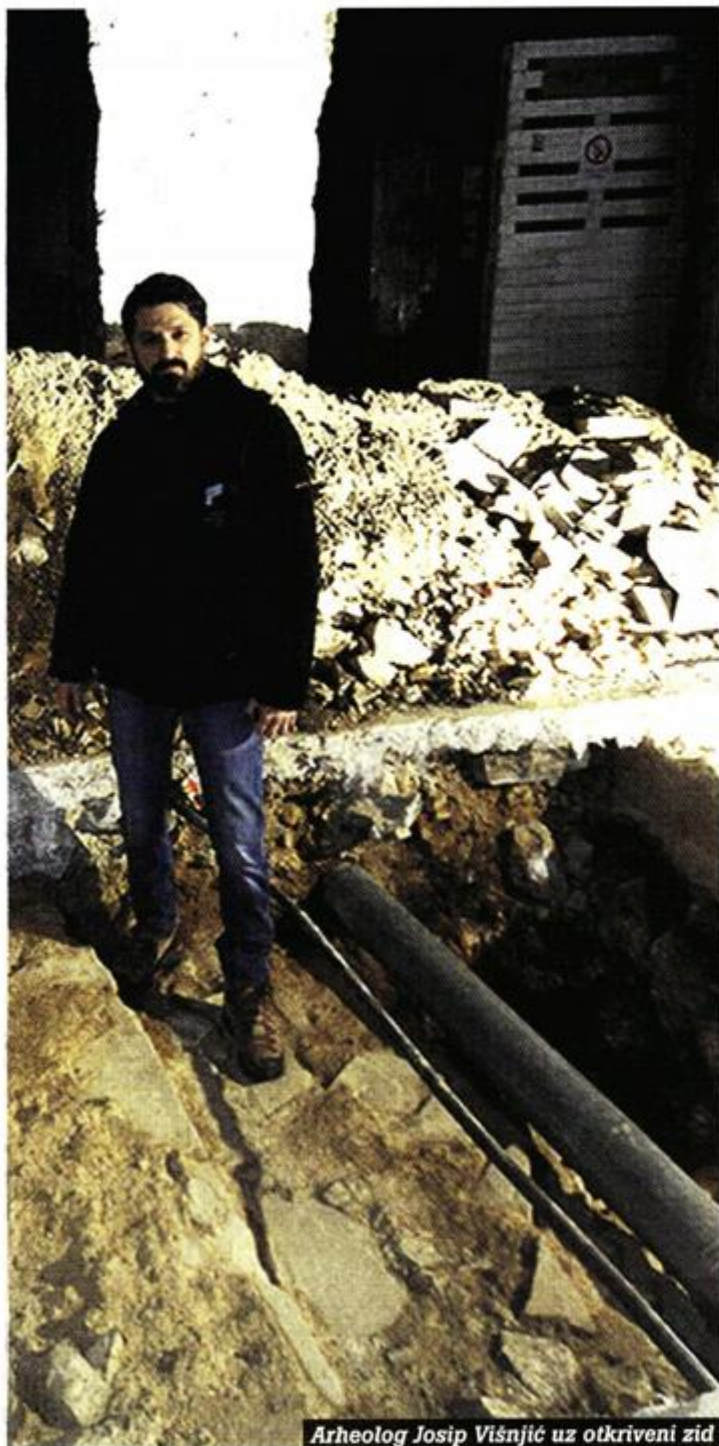
Ulaz preko pokretnih mostova

Krilo kaštela u kojem je otkriven zid izgrađeno je u 16. stoljeću kada je kaštelu dograđeno pojačanje na istočnom pročelju, a po nalogu cara Friedricha III. porušeno je nekoliko kuća podignutih preblizu utvrde. Istodobno je oko četvero-kutne kule podignut polukružni obrambeni zid. Naime, u austrijsko-mletačkom

Nalog cara Friedricha III.

Krilo kaštela u kojem je otkriven zid izgrađeno je u 16. stoljeću kada je kaštelu dograđeno pojačanje na istočnom pročelju, a po nalogu cara Friedricha III. porušeno je nekoliko kuća podignutih preblizu utvrde

NEPOZNATI KAMENI ZID KOJI PREDSTAVLJA OSTATAK STARIJEG KAŠTELA IZ SREDNJEG VIJEKA

Arheolog Josip Višnjić uz otkriveni zid

Grofovi Gorički

Najvjerojatnije se radi o zidu kaštela kojeg su izgradili ili obnovili grofovi Gorički, koji su Pazinskom grofovijom vladali od 1191. ili 1194. do 1374. godine, kada Pazin prelazi u ruke Habsburgovaca

Sjeverni bedem pazinskog kaštela unutar kojeg je otkriven raniji srednjovjekovni obodni zid

Srednjovjekovni zid starijeg pazinskog kaštela

ratu 1508.-1516. kaštel je pretrpio znatna oštećenja, pa Austrijska državna komisija 19. lipnja 1534. izvješćuje o ruševnom stanju utvrde, predloživši da se na mjestu

zidina i zgrada koje se na njih oslanjaju izgrade novi fortifikacijski objekti. Projekt obnove financijski je potpomogao i sam nadvojvoda i kralj Ferdinand I. Pod nad-

zorom majstora Martina iz Lugana od 1537. do 1548. građeno je zapadno, a potom i sjeverno krilo s velikom polukružnom kulom. Na nju su nadovezani visoki bedemi s natkrivenom opodnom galerijom i mašikulama, otvorima na vrhu zidina za gađanje neprijatelja. Zidine s prsobranima i puškarnicama koje su okruživale cijeli sjeverozapadni dio grada spojene su s kulom štiteći tako, u njenom podnožju, jedini ulaz u utvrđeno naselje. U taj se kaštel ulazilo preko pokretnih mostova, a jednog od njih, pred ulazom u utvrdu, otkrili su 2012. arheolozi Josip Višnjić i Siniša Pamić, koji sudjeluje i u ovom istraživanju.

Smirivanjem prilika uz austrijsko-mletačku granicu nakon Uskočkog rata 1615.-1618., koncem 17. stoljeća porušene su gradske zidine. Kasnije su njegovi vlasnici, grofove Montecuccoli, u prvoj polovici 19. stoljeća staru četverokutnu kulu dali sniziti

na razinu krovišta istočnoga krila. A da bi olakšali pristup kaštelu, zazidali su prolaz kroz polukruglu kulu, skinuli pokretne mostove i zatrpali rov. Na sjeveroistoku su podigli nasip kojim i danas vodi ulica u prema Buraju.

Temelji kaštela iz 9. stoljeća

Temelji kaštela u Pazinu postavljeni su davno, najvjerojatnije početkom 9. stoljeća kada Istra dolazi pod franačku vlast, a hrid nad Pazinskom jamom bila je idealan položaj za utvrdu koju su Franci podigli na mjestu stare, pretpovijesne gradine. Robusna četvrtasta kula i najvjerojatnije dvokatna zgrada tvorile su onaj "Castrum Pisinum" kojeg je car Oton I. sredinom 10. stoljeća darovao porečkom biskupu, a njegovo darovanje 2. lipnja 983. u Veroni potvrdio car Oton II. Početkom 12. stoljeća upravu nad Pazinskom grofovijom preuzimaju grofovi Gorički stalno nastanivši u Kaštelu kapetane koji upravljaju njihovim imanjima u Istri. U tom se razdoblju oko Kaštela razvijalo malo naselje čiji se gabariti još mogu iščitati u elipsastoj ulici koja se pruža oko sklopa zgrada u sjevernom podnožju utvrde. Stara tvrđava Goričkih 1407. prelazi u ruke Reinprechta od Walsee koji u nju smješta svog kapetana i proširuje zdanje, koje u 16. stoljeću velikim graditeljskim zahvatom poprma današnji izgled. Budući da Višnjić otkriveni zid datira u 13. stoljeće, najvjerojatnije se radi o zidu kaštela kojeg izgradili ili obnovili grofovi Gorički, koji su Pazinskom grofovijom vladali od 1191. ili 1194. do 1374. godine, kada Pazin prelazi u ruke Habsburgovaca.

osvrt

Nadmašili svoje učitelje

Pronalazak zida pod parterom unutar velike prostorije sjevernog krila pazinskog kaštela veliki je doprinos slagalici nastajanja ovog zdanja koje se stoljećima gradilo, nadograđivalo i obnavljalo. Osim povjesničara starije generacije na čijim su se zapisima uglavnom temeljile dosadašnje spoznaje o kaštelu u Pazinu, arheolozi Josip Višnjić i Siniša Pamić, svojim su istraživanjima nadmašili svoje učitelje.

Treba reći kako je Višnjić 2011. otkrićem prapovijesne keramike otkrio kako se na prostoru pazinskog kaštela živjelo pred 3.500 godina i tima Pazin svrstao među najstarije gradove u državi.

Otkriće ovog zida također predstavlja veliki značaj u boljem poznavanju povijesti Pazina, a posebno me veseli što sam postojanje jednog takvog objekta predvidio u svojoj knjizi "Pazinski grb" objavljenoj

2006. Naime, analizirajući pazinski grb iz 1441., koji se nalazi u župnoj crkvi sv. Nikole u Pazinu došao sam do zaključka kako je na njemu, što je posve uobičajeno za grbove iz tog razdoblja, prikazan tadašnji kaštel. Zapravo tadašnji Pazin. Na tom je grbu Pazin prikazan kao četvrtasta kula (koja još uvijek postoji) s prsobranima, na koju se oslanjaju bedemi također s prsobranima (kojih više nema). Usporedu-

jući tadašnje grbove Pićna, Motovuna i Gračišća s pazinskim, a pogotovo sačuvanim izgledom Svetog Lovreča zaključio sam kako se radi o starom pazinskom kaštelu koji je dijelom srušen u 16. stoljeću da bi se na istom mjestu dozidala nova građevina prilagodena novim uvjetima ratovanja. Stoga ovaj, ovih dana otkriveni zid, koji je pod naslagama zemlje čamio gotovo pet stoljeća predstavlja lijevi zid kojeg sam prepoznao na pazinskom grbu iz 15. stoljeća, koji se može vidjeti u pazinskoj župnoj crkvi.

Mirjan RIMANIĆ